

SOCIAL AND HUMAN SCIENTIFIC

Feridunoğlu, İ. C. (2019), "Zygmunt Bauman Metinlerinde Sosyal Medya Ve Özgürlük Olgusu", Vol: 2 Issue: 5; pp:161-171

Anahtar Kelimeler: Bauman, Sosyal Medya, Özgürlük, Güvenlik

Keywords: Bauman, Social Media, Freedom, Security

Makale Türü Araştırma Makalesi

ZYGMUNT BAUMAN METİNLERİNDE SOSYAL MEDYA VE ÖZGÜRLÜK OLGUSU

Social Media and Freedom in Zygmunt Bauman Texts

İsmail Cem FERİDUNOĞLU *

Geliş Tarihi / Arrived Date
15.03.2019

Kabul Tarihi / Accepted Date
29.04.2019

Yayınlanma Tarihi / Published Date
30.04.2019

ÖZ

İnsanın yeryüzündeki birkaç milyon yıla dayanan serüveni, günümüzden on bin yıl kadar önce tarımın başlamasına dek sakin çizgisini korumuş; ancak yeryüzü, daha sonra hareketli gelişmelere sahne olmuştur. Uzun sakinlik döneminden sonra yaşanan hızlı gelişmeler; özellikle, sanayi devriminin ardından artmış ve insanlar daha önceleri görülmemiş boyutlarda değişen yaşam tarzlarıyla karşı karşıya kalmış ve yaklaşık 50 yıl kadar önce üçüncü dalga olarak, servetlerini bilgiden ürettikleri Bilgi Çağını başlatmışlardır. Bu gelişmelere paralel olarak, internetin hızlı ve kapsamlı bir şekilde etkisini artırması, onu bir teknolojik yenilik olmanın ötesine taşıdı. Günümüzde internet; kültür, kimlik, siyaset ve ekonomi, alanı olarak tartışılmaktadır. Bauman, iletişim ve bilgisayar teknolojisindeki hızlı gelişimlerin, insanların yaşamlarındaki etkilerini alan çalışmalara yoğunlaşmıştır. Özgürlüğü toplumsal bir ilişki olarak ele alan Bauman, insanların kuruluş amacı iletişim olan sosyal medyayı, yalnız kendilerini göreceklere bir ayna olarak kullanıp, özgürlüklerini kendi kendilerine kısıtladıklarını ifade etmektedir. Bu bağlamda çalışmada Bauman metinlerinde sosyal medya ve özgürlük konuları ile ilgili içerik analizi yapılmıştır.

ABSTRACT

The adventure of man on earth, which dates back to a few million years, maintained its course till the beginning of agriculture about ten thousand years ago; however, the earth has witnessed rather dramatic developments thereafter witnessed Rapid developments that took place after a long quiescent period increased particularly following the industrial revolution, and people faced various life styles that they had never experienced before; and finally the Information Age, in which people make their wealth out of knowledge was started about 50 years ago as the third wave. In parallel with these developments effective enhancement in the impact of the internet in parallel with these developments has moved it beyond. The internet is argued to be a field of culture, identity, politics and economics. Bauman focuses on the studies addressing the impacts of rapid developments in the fields of communication and computer technology on human life. Bauman, approaching freedom as a social relationship states that people restrain their freedoms by themselves by using social media, purpose of creation is meant for communication, as a mirror where they can only see themselves thus restrain their freedoms by themselves. In this context, content analysis related to social media and freedom issues was made in Bauman texts.

1. GİRİŞ

Günümüzde bireyler, gündelik yaşamlarının en önemli bilgi unsuru haline gelmiş olan medya sayesinde, yaşamlarını yönlendirip, programlandırmaktadırlar. Medyanın gündelik yaşamda yoğun olarak kullanıldığı modern toplumlarda bireyler, artık e-maillerine bakmadan, gazete ve televizyona göz gezdirmeden güne başlamamakta, giyimini hava raporuna göre ayarlamakta, akşam etkinliklerini televizyon ya da sinemadaki programa göre yönlendirmektedir. Medya yalnızca bireysel gereksinimlere yön vermemekte, ayrıca toplumsal yaşamın önde gelen faktörlerinden olan siyasi, ekonomik, kültürel yaşamda da önemli roller oynamaktadır. Günümüz bireyi, dünyayı medya aracılığı

* Dr. Öğr. Üyesi, Giresun Üniversitesi, Tirebolu İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, cemferidunoglu@hotmail.com

ile öğrenmekte, tanımakta, dünyadaki haber ve gelişmeleri medya kanalıyla almakta, bu doğrultuda kendi bütçesine yön vermekte, siyasal tercihlerinde bile medyadan etkilenmektedir. Medya, bilgilendirme dışında, bireylerin eğlence gereksinimini de karşılayan önemli bir faktör haline gelmiştir (Toruk, 2005: 480).

Yaşadığımız çağda, büyük bir hızla yaygınlaşan ve büyüyen medya aracı internet hem iletişim hem de bilişim alanlarındaki etkileriyle, tarihsel olarak yeni bir dönüm noktasını ve dönüşüm potansiyelini simgelemektedir. Artık internet, medyayı kapsayan, bu açıdan sanayi toplumunun geleneksel kitlesel medyasını aşan, yeni bir iletişim şekli haline gelmiştir (Nakilcioğlu, 2007: 6).

Son dönemde sosyal medya olarak tanımlanan internet tabanlı uygulamalar ile birlikte, yeni bir eğilim ortaya çıkmıştır (Vural ve Bat, 2010: 3351). Bu internet uygulamaları, kullanıcılar ve kullanıcıların hoşnut kalarak haberdar ettikleri kişiler aracılığıyla, başvuranlar arasında giderek daha yaygın bir etkileşim sağlamaktadır. Bu ortam; fotoğraf, video, metin ve medyaya ilişkin karışık oluşumlar içererek, çeşitlilik gösterir (Komito ve Bates, 2009: 233). Sosyal medya, zaman ve mekân sınırlaması olmadan (mobil tabanlı); paylaşımın, tartışmanın temel olduğu insana özgü bir iletişim şeklidir. Teknoloji, telekomünikasyon, sosyal iletişimin; sözcükler, görseller, ses dosyaları kanalıyla sağlandığı bir yapıya sahiptir. Sosyal medya, genel olarak, bireylerin internette birbirleriyle yaptığı diyaloglar ve paylaşımlardan oluşur ve bu ortamda sosyal ağlar ile toplu gruplar yer alır. İnsanlar, kurumlarını tanıtır, arkadaş ilişkileri kurar; ürün servis, fikir ve nesnelere ilişkin bağlılık gösterirler (Solis, 2010: 6). Sosyal medya en yüksek derecede paylaşımın gerçekleştiği, on-line medyanın yeni bir türü olarak fırsatlar sunduğu yeni fikirlerden biridir (Mayfield, 2010: 6). Geline bu noktada, bireyler çevreleriyle iletişimi dijital ağlarla gerçekleştirmektedirler. Karşılıklı konuşmaların, sohbetlerin yerini, elektronik ortamda yazışmalar almaktadır. Bu yeni bilgi üretme ve paylaşım ortamı, aynı zamanda sanal ortamda sosyal topluluklar oluşturmanın, örgütlenbilmenin ve harekete geçebilmenin yolunu açmıştır. Sessiz kitleler, sosyal medyayı yaşama, insanlara, aşka olan duygularını paylaşmak; sanatı ve edebiyatı kullanarak, siyasal söylemlere ağırlık vererek, sosyal eylemler planlayarak yeniden soluk almak amacıyla kullanılmaktadırlar (Kaplan ve Ertürk, 2012: 10).

Yoğun iletişim etkinliği, toplumda “her şeyin bilindiği” duygusu yaratarak, bilgi boşluklarının farkına varılmasını engellemekte ve bilgi kirliliğine yol açmaktadır. Kapitalist sistemin bilinçli olarak yarattığı ve küreselleşmesi için çaba harcadığı iletişim toplumu, bu olgulara yönelik teknolojiler tarafından manipüle edilmiş bir toplumdur. Geleneksel medyanın teknolojiyle yarattığı ortamın bir sonucu olarak kabul edilebilen iletişim toplumunun önüne, bu karmaşadan uzaklaşmak için alternatif olarak sunulan yeni medya ise insanı bilgisayar ekranı karşısında hareketsiz bırakarak bu akımın gücünü arttırmaktadır. Sosyal bir varlık olan insanın yüz yüze olması gereken iletişimini, bilgisayar ekranının arkasına çekerek sosyallikten uzaklaşmasını körükleyen internet aktarımlı sosyal medya, kendisini temsil eden imgesiyle var eden kişiye, sahte bir özgürlük alanı sunmaktadır (Acar, 2013: 204)

2. ZYGMUNT BAUMAN'IN ÖZGÜRLÜK ANLAYIŞI

Polonyalı sosyolog ve filozof Zygmunt Bauman (1925-2017), postmodern felsefenin hem sosyoloji alanında uyarlanması hem de genel olarak teorik düzeyde sağlıklı bir biçimde değerlendirilmesini savunan yapıtlarıyla tanınmaktadır. Özgürlüğü toplumsal bir ilişki olarak ele alan Bauman, özgürlüğün göreceli doğasını, tarihsel süreçte üstün ya da zayıf güçler karşısında deneyimlenen bir ayrıcalık olarak açığa çıkarır.

2.1. İktidar ve Toplumsal İlişkiler

Günümüz sosyolojisinde önemli bir yeri olan Bauman, modernliğin açmazlarından yola çıkarak postmodernlik, etik ve belirsizlik doğrultusunda toplum ve değişimi tartışmalarını gerçekleştirmiştir. Modern toplumun açmazlarının, toplumun doğa benzeri şekilde yansıtılan Hobbesçu anlamdan değişik olduğunu ve önemli noktanın saf toplumsal düzen için otoriter yaklaşımların etkili kılınması değil, toplumda birlikte yaşamaya çalışan ve birbirinden farklı olan kesimlerin farklılıklarının, diğer kesimler için rahatsız edici olduğudur. Bu yaklaşım doğrultusunda yeniden tanımlamaya çalıştığı postmodernlik ve ilişkili olduğu etik anlayışın temelleri, *diğeri için olmak* genel kuralının temellerini oluşturmaktadır. İnsanlık tarihinin en büyük trajedilerinden olan Holocaust'ı yaratan etkenlerin modernliğin temel dinamiklerinden kaynaklanmasının bir rastlantı olmadığı saptaması ise, toplumsal düzeni aşırı denetlenebilirlik anlayışı ile bağdaştırmanın sonuçlarını göstermesi açısından önem kazanmaktadır. Toplumu bir örtünme operasyonu olarak ele alması ve bu örtünün belirsizlik tarafından işlevsiz duruma getirilmesinin, modernliğin düzen endişesinin başarısızlığını vurgulaması açısından yaşanan

dönemin toplumsal uygulamalarının neler olduğunun anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır (Kahraman, 2016: 394).

Bauman, Polonya'daki ilk yazılarından, İngilizce metinlerine ve “akışkan modernite/ liquid modernity” çalışmasına kadar; her zaman iktidarın bazılarını başkalarının pahasına hizmet ettiği yollara ışık tutarak, iktidarı ve gücü ortaya koymaya çalışmıştır. Odak noktası; küresel güç düzenlemelerinin etkisinin, samimi günlük ilişkilerimizi yürüttüğümüz yollarla ve sorumluluk sahibi olarak birbirimizle etkileşim kurma yöntemlerimizin merkezi olma yollarını göz önünde bulundurarak, gücün büyük ölçekli yapılarıdır (Bauman, 2003). Bauman, Michael Foucault gibi, iktidarın toplumsal oluşumlarla ilgili olarak birincil olduğunu ve her sosyal ilişkinin temel bir unsuru olduğunu kabul eder. Bauman'ın çalışmalarında, cinsiyet ayrımı iktidar ve ataerkilliğin bölünmeleri, hemen hemen kabul edilmezken (Bauman ve May, 2001); yüz yüze görüşmeler, kişisel özellikler ve kapasiteler yoluyla güç ilişkisinden çok, etik bir bakış açısıyla incelenir.

Düzen sorunu, Bauman'ın iktidar hakkındaki çalışmasının merkezinde yer alır. Modernitenin ortaya çıkışı, belirsiz bir şekilde kontrol altına alma ve hızlı toplumsal kargaşanın yaratılmasından korkulduğu için, insanlar tarafından mükemmel bir düzeni kurma girişimiydi. Bauman'ın modernliği yorumlaması; yapılandırmayı ve düzeni uygulamayı, kesinlik arayışı, yaratıcılığı kısıtlama ve insan olanağını kapatma olarak görülür. Douglas Kellner, Bauman'ın modernite kuramını eleştirir ve “modernliğin oldukça üniform bir anlayışı” olduğunu iddia eder. Kellner, Bauman'ın modernliği; sosyo-ekonomik, kurumsal, yapısal ve maddi belirleyicilerini gözardı eden; modernliği çelişkili bir alan durumuna getiren, modernlik aşamalarını ya da farklı modern düşünüş biçimi dizilerini kuramsallaştıramadığını belirtir (Best ve Kellner, 1998: 76).

Kellner ayrıca, Bauman'ın modernliğin olumlu kazançları hakkında, “demokratik katılım, haklar, dernekler ve sosyo-politik itiraz” konusunun fazla onaylanmadığını savunur (Best ve Kellner, 1998: 77). Ancak Kellner'in de belirttiği gibi Bauman, modernitenin kilit tanımlayıcı özelliklerinin birçoğunu aydınlatmaya hizmet eden, toplum ve kültürün organizasyon ve faaliyetlerinin merkezinde yer alan paradigmalardan altını çizen “ideal-tip” analizini sunmaktadır. Bauman'ın modernite analizindeki gücü, çağdaşlığın yorumlanmasının belirleyici özelliklerinden, içinde bulunduğumuz çağın benzersizliğine götüren değişim ve gelişimlerin çatışmasına ve eleştirel analizine olanak tanıyan güçten gelir. Bauman'ın elde ettiği şey, gerçekleştirilebilir mükemmel düzen için, bu arayışın insan dönük sonuçlarını ana hatlarıyla çizmektir. Bauman'ın bu noktadaki kaygısı, olası modernlik kazanımlarıyla değil, modern düzen kurmanın yaratıcı olasılıklarını kapatma yollarını vurgulamaktır; çünkü insan özgürlüğünü ve yaratıcılığını denetim altına almak ve sınırlamak isteyen çerçeveler ve kurallar konulmuştur. Bauman, ileri sürdüğü “İdeal tip” formunda, modern güce eleştiri getirerek, çağdaş olanla karşılaştırmayı ve daha ayrıntılı bir anlayış için temel sağlayan kapsamlı bir genel bakış sunar (Jacobsen, 2016: 206).

2.2. Özgürlüğün Toplumsal Kökeni

Bauman için etik ve insan özgürlüğü birbiriyle bağlantılıdır ve eskiden kaçınılmaz olan şeylerden özgürlüğe doğru insanlığın kurtuluşu sosyolojinin işidir. Bu, yalnızca o denli doğal görünenlerin sosyal kökeninin iyileştirilmesi yoluyla olur ve insanın kurtuluş olasılığını araştırmanın gerekliliğini gösterir (Tester, 2004: 20).

Bu açıdan, insan eylemlerinde akla uygunluğu arayan ve ayrıca ondan akılcı davranmasını bekleyen modernite için belirsiz olan ve Bauman'a göre “*aklın bahçesindeki yabancı otlar*” olan duygular, değerler, ahlak kavramları, akla vurulan zincirlerdir (Bauman, 2001: 12). Yasa koyucunun sembolleştirdiği düzenli dünya, akıl ürünüdür. Bunun için ussallaştırılmış etik bir dünyada sadece aklın sesi duyulmalıydı ve yalnızca aklın sesinin duyulduğu bir dünya etik bir dünyaydı. Sonuçta modern yaşamın ayırıcı niteliği olacak olan büyük fark ortaya çıktı: tüm ölüm-kalım seçimlerinin özü ve temeli olarak alınan akıl ile duygu arasındaki fark; tıpkı düzen ile kaos, uygar yaşam ile herkesin herkesi hedef aldığı bir savaş arasındaki ayrımlar gibi. Böylece, modernliğin diğer toplumsal alanlarda da ele aldığı düzenleme ya da ussallaştırma çalışmalarının bir devamı olarak, etik alanında da uygulamaya konulduğu belirgin olarak görülür. Buna ek olarak, Bauman'ın saptamasına göre, modernite diğer alanları ussallaştırdığı gibi etiği de ussallaştırır: “Etik de *Yasa* üzerine inşa edilmelidir ve etiğin ötesinde emir ve yasaklardan oluşan bir *etik kod* olmalıdır. İnsanlara etiğe uygun olmayı öğretmek ya da onları buna zorlamak demek, bu etik koda uymalarını sağlamak demektir. Bu ussallaştırma ile “etiğe uygun olmak” demek, *kuralları* öğrenmek, ezberlemek ve izlemek demektir” (Bauman, 2001: 332-333).

Moderniteden postmoderniteye geçişte, çoğu şeyde olduğu gibi postmodernlik, etik anlamında da yeni bir bakış açısı sunar. Doğal olarak, postmodern dünyada belirsizlik sorunu gündemini korumaktadır; ama postmodern düşünce, belirsizliğe karşı bir düzen üretmek yerine, onunla yaşamının öğrenilebileceği öğütlerdir (ki insanın başka bir çaresi de yoktur). Her ne kadar postmodern dönem için insanı sarmalayan bir tüketim zinciri ve estetik bir yaşam anlayışı öne çıksa da; Bauman, postmodernitenin etik yanını göstermenin doğru olduğunu düşünür (Bauman, 2011: 55). Dünyanın postmodern dönemde yeniden bir büyülenme yaşadığını ifade eden Bauman'a göre, burada kastedilen büyü, "insanın etik kapasitesinin, modern sürgününden yeniden insan dünyasına kabul edilmesi için; haklarının ve saygınlığının geri verilmesi için; modern güvensizliğin bıraktığı lekenin, itirafının silinmesi için; apaçık, olduğu gibi, gizlenmemiş ve bozulmamış bir şekilde ortaya koyulması şansını" kapsıyor olmasıdır (Bauman, 1998: 48).

Diğer bir deyişle, insan, postmodern zamanla birlikte yeniden etikle buluşur. Baskıcı, modern, evrensel etik ilkelerinin, katı ve yasa koyucu etik-kodunu kabul etmeyen postmodernite, etiğin temel referansı olarak, yalnızca insanın kendisinin olabileceğini işaret eder. Böylece postmodernite, etik için olması gereken kişiselliği, etiğe geri verir. Bauman'a göre, postmodern zamanlarda etiğe uygun durumu gösteren maddeler şu başlıklarda sıralanabilir (Bauman, 1998: 20-25):

- "İnsanlar özünde iyidir ve doğasında uygun olarak hareket etmesine yardımcı olmak yeterlidir" ve "İnsan özünde kötüdür ve kendi tepileriyle hareket etmesi önlenmelidir" şeklindeki birbiriyle çelişen, buna karşın sıklıkla aynı inanç gücüyle dile getirilen savların ikisi de yanlıştır. Aslında insanlar etik olarak belirsizdiler: Belirsizlik yüz yüze insan ilişkilerinin "ilk sahnesinin" merkezinde yer alır. ... İnsan birlikteliğinin esas yapısı düşünüldüğünde, belirsiz olmayan bir etik, varoluşsal olarak olanaksızdır.
- Etik olaylar, doğaları gereği "akıl-dışı" dırlar. Ancak amaç düşüncesinden ve kar-zarar hesaplarından önce geldiklerinde etik oldukları için, araçlar-amaçlar şemasına uymazlar.
- Etik iyileştirilemez bir şekilde *aporetiktir* (bir düşünce ya da tartışmanın, herhangi bir zorluktan, sorundan dolayı sonuca varamaması durumu). Belirsiz olmayan bir şekilde iyi olan pek az seçenek vardır (bunlar da görece anlamsız ve varoluşsal önemi daha az olan şeylerdir). Etiğe uygun seçimlerin çoğu, çelişkili tepiler arasından yapılır.
- Etik *evrenselleştirilemez*. Bu cümlelerin, etiğin ancak yerel (ve geçici) bir görenek olduğu; bir yer ve zamanda etiğe uygun olduğuna inanılan şeye, başka bir yer ve zamanda kesinlikle karşı çıktığı; dolayısıyla şimdiye dek uygulanan her tür etik davranışın zamana ve yere bağlı olduğu, yerel tarihin ya da kabile tarihinin değişken isteklerinden ve küresel buluşlardan etkilendiği şeklindeki, sıklıkla dile getirilen ve görünüşte benzer olan önermeyle belirtilen etik, göreceliği zorunlu olarak desteklemesi gerekmez; göreceli olan bu önerme genellikle etikler arasındaki tüm karşılaştırmalara ve her şeyden önce etiğin tamamen rastlantı ve olumsal kaynaklarını araştıranların dışındaki tüm araştırmalara karşı çıkan bir buyrukla ilişkilidir.
- "Akla uygun düzen" açısından, etik *irrasyoneldir* (us dışı) ve öyle kalacaktır.
- Etik yaşamadaki toplumsal çabaların anlaşılması güç etkisi göz önüne alındığında, etiğe uygun sorumluluğun -Ötekinin yanında olabilmek için Öteki için olmak- benliğin ilk gerçekliği olduğu, toplumun bir ürünü değil, bir başlangıç noktası olduğu varsayılmalıdır.
- O halde yaygın düşüncelere ve bazı postmodernist yazarların aceleci "her şey uyar" şeklindeki zafer çılgınlıklarına karşın, etik olaylara ilişkin postmodern bakış açısı, etiğin göreceliğini ortaya çıkarmıyor.

2.3. Özgürlüğün Bedelleri ve Getirileri

Bauman'a göre, özgürlük arzusu; ya baskının deneyimlenmesiyle, ya da istenmesine rağmen bir şeyi yapamamak duygusuyla birlikte gelir. Birey, bazı durumlarda baskının kaynağını, tanıdığı kişilerde, doğrudan iletişimde bulunduğu insanlarda konumlandırır. Diğer durumlarda, baskı deneyiminin kaynağı belirsiz olabilir. Birey, haksızlığa uğradığı duygusuna sahiptir, ancak karşısında suçlayacak birini göremez. Bauman'a göre birey, baskı duygusunu nasıl açıklarsa açıklasın, bu duygunun kökleri her zaman kendi niyetleri ile onlara etkime olanakları arasındaki çatışmada yatmaktadır. Baskı deneyimi yaygın duruma geldiğinde özgürlük dürtüsü de onunla beraber yaygın duruma gelir. Özgürlüğün anlamı, baskının karşılığı olarak düşünüldüğünde belirginlik kazanır. Sürekli bir özgürlük

anlayışı oldukça güçtür. Bunu gerçekleştirmeye yönelik çabaların tümü, her durumda çözümsüz çelişiklere yol açar (Bauman, 2015: 50).

“Tam özgürlük”, yalnızca tek başınalık durumunda, yani her ne kadar uygulanamıyor olsa da diğer insanlarla iletişime geçmekten tamamen kaçınma yoluyla hayal edilebilir. Ancak bu durum, kuramsal olarak bile savunulamaz. Bu tür bir kaçış, bireyi hem doğanın ezici üstünlükleri karşısında yalnız bırakır, hem de iletişim sayesinde varlığının bir anlam kazandığı duygusundan yoksun kalmasına yol açar. Bu nedenle, insan topluluğundan ısrarcı bir şekilde ayrılmak, korunmasızlık ve artan belirsizlik denilen ikiz lanetleri içerir: Bunlardan her ikisi de özgürlüğün hayal edilebilen tüm kazanımlarını ortadan kaldırmaya yeterlidir.

Eğer tam özgürlük, deneyimlemekten çok, zihinsel bir deneysel, “gizlilik/mahremiyet” adı altında etkisi azaltılmış biçimdeki bir özgürlük uygulanır. Mahremiyet, diğerlerinin belirli yerlere, belirli zamanlarda ya da belirli etkinlikler süresince izinsiz girişlerine karşı çıkma hakkıdır. Mahremiyet, içine girip çıkmakta özgür olunduğu sürece, toplumla iletişimde belirlenen bir zamana sabitlenebilen bir ara dönem olarak kaldığı sürece, toplumsal baskıların panzehri olma işlevini en iyi şekilde yerine getirir. Bauman, baskıya duyulan nefretin, yalnızlık korkusuyla dengelendiğini; çevreye uyma (conformity) dayatmasına duyulan hoşnutsuzluğun, bireyin diğerleriyle paylaşmadığı sorumluluğun getireceği kaygı ile sıfırlanma eğiliminde olduğunu ifade eder. Kabullenme ve meydan okuma, kişinin güce yönelik tavrında yalnızca değişimli olarak değil, çoğu kez bireyin özgürlüğe takındığı tavrındaki gibi güçle ilişkilerinde de zorla bileşik olarak yer alır. Geleneğe ya da bürokratik akılçılığa uyum sağlayan tüm siyasi rejimler, bu belirsizliği açığa vurur. Özgürlük gereksinimi ile toplumsal etkileşim gereksinimi, çoğunlukla karşıt olmalarına rağmen, yine de birbirine bağlıdır. Aralarındaki denge, zaman içinde, toplumdaki topluma değişiklik gösterir. İnsanların çoğu, kısıtlama ve özgürlük sarkacındaki salınımlarda, özgürlüğün kendi içinde olduğunu anlar (Bauman, 2015: 51).

Bireysel özgürlük alanının, varlık ve güç uğruna rekabetten sembolik bir çekişmeye yönelmesi, tamamen yeni bir bireysel kendini gösterme olasılığını yaratır; olması yakın ve kesin sonuçlandırıcı bir yenilginin tehlikesi ile asla karşı karşıya gelmeyen, bu nedenle hayal kırıklığının ve kendi kendini yok etme potansiyelini taşımak zorunda olmayan bir davadır. Tüketici çekişmesini “tam bir özgürlük olarak” değil de, “gerçek rekabeti” bastırmak için bir bedel, büyük mağazacılık şirketlerinin aldatma ya da hilesinin bir ürünü olarak kuramlaştırmak, her durumda gerçekte küçük bir değişiklik yaratacaktır. Bauman, kapitalizmin bu yeniden düzenlemeden güçlenerek çıktığını belirtir. Kapitalist ekonomik sistem için işlevsel olarak zorunlu ve kapitalist politik sistem için zararsız tutumun teşvik edilmesi, tüketici pazarı ve onun çekiciliklerine bırakılabilir. Dolayısıyla, kapitalist sistemin yeniden üretilmesine, baskı yoluyla değil, bireysel özgürlük yoluyla ulaşılır. Toplumsal denetim işleminin tümü, sistemsel genel giderlerin tarafına kaydedilmektense, artık sistemsel varlıklar arasında sayılabilir (Bauman, 2015: 57-58).

2.4. Toplumsal Sistemde Özgürlük

Bauman’a göre özgürlük, bir önkoşul olmaktan çok bir sonuçtur. Bir kişinin malı değildir, bireyler arasındaki asimetrik bir ilişkiyi gösterir. Özgürlük yalnızca bireysel bir istek değildir; aynı zamanda yalnızca ideolojik terimlerden ibaret olmayan toplumsal yeniden üretimin de bir faktörüdür. Bireysel özgürlüğü, bireyi, yani dünyayı, toplumu ve toplumsal sistemi bir arada tutan bir bağ olarak merkezîyet; son özgürlük değişikliğiyle ya da üretim alanından ve tüketim alanına girmeden, özgürlük iddialarıyla karşılanmıştır (Bauman, 1989: 7). Özgürlük, son zamanlarda tüketim özgürlüğü olarak belirlenmiştir. Eski sosyal demokratik devletin zayıflamasıyla birlikte, tüketim özgürlüğü hem postmodern zamanlara özgürce (bazıları için) bir genişleme hem de diğerleri için bir daralma olarak görülebilir (Beilharz, 2000: 138).

2.5. Sosyal Medya ve Özgürlük

Bauman, özgürlüğü çeşitli kitaplarında çok yönlü olarak ele almıştır. Örneğin, *Özgürlük* adlı kitabında, tarihsel ve toplumsal açıdan; *Akışkan Gözetim* adlı kitabında da, günümüz Postmodern çağın akışkanlığındaki gözetim açısından ayrıntılı olarak incelemiştir. Onun kitabında yer verdiği “Akışkanlık” kavramı, Berman’ın (2016) *Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor* adlı kitabında Marx’a yönelik kullandığı düşünceden esinlendiği bir imgedir. “Akışkan modernite” önermesi, aslında gözetim çalışmalarına oldukça uygun bulunmaktadır. Lyon’un da ifade ettiği gibi, insanlar, “sosyal medyanın sunduğu, ama bizim de bilgisayar faresinin her tıklamasıyla seçimlerimizi ve tercihlerimizi içine üfleyerek şişirdiğimiz filtre baloncukları” (Bauman ve Lyon, 2013: 126) aracılığı ile akışkan bir gözetimin gönüllü nesnelere. Fransız düşünür Michel Foucault’nun (2001) *Hapishanenin Doğuşu* adlı

kitabında sıklıkla sözünü ettiği “panoptikon”un günümüzdeki durumu, “akışkan gözetim” terimi ile karşılanmıştır. Bilindiği gibi, “panoptikon”, bir yandan hükümlülerin hareketini sınırlarken, diğer yandan gardiyanların hareketini kolaylaştıran temel modern denetim yöntemidir. Panoptikon tipi gözetim, bir arzı kabul ettirmenin, seçme şansını ortadan kaldırmaya dayalı yoludur. Günümüz düzeninin gözetimi, arzların talep yoluyla netleştirilmesinin yolu olarak, seçimleri zorlamayla değil, ayartmayla manipüle eder. Manipüle edilen kişinin bu gönüllülüğü, hatta hevesliliği, tüketici piyasalarının sinoptikonlarınca (çoğunluğun, azınlığın etkisi altına girerek, uyma davranışı göstermesi) harekete geçirilmektedir (Dönmez, 2016: 783). Panoptik sonrası modernite dünyasında, kişisel kuruluşlar tarafından elde edilen bilgilerin büyük çoğunluğu, aslında kişilerin kendileri tarafından cep telefonları kullanılarak, alışveriş merkezlerine giderek sağlanmaktadır (Bauman ve Lyon, 2013: 21).

Sosyal medya, yeni ve henüz tüm boyutlarıyla gözden geçirilmiş bir konu değildir. Ancak, sosyal bilimciler ve iletişim bilimciler, dikkatlerini hızlı bir şekilde bu konuya yöneltmektedirler. Bauman, *Akışkan Gözetim* adlı kitabıyla, bu tür çalışmalara yeni bir bakış açısı sağlamaktadır. Kitapta zaman zaman bu konuda yapılan çalışmalara da yer verilmiştir. Örneğin Bauman, Josh Rose’nin Facebook arkadaşlarına yönelttiği soruyu aktarır: “*Twitter, Facebook, Foursquare... sayesinde kendinizi insanlara daha mı yakın yoksa daha mı uzak hissediyorsunuz?*”. Gelen yanıtlar, “*Uzak olduğum insanlara daha yakın, ama yeterince yakın olduğum insanlara da daha uzak hissettiriyor*” şeklinde genel düşüncüyü yansıtmaktadır. Kısaca sosyal medya, insanları aynı zamanda hem yakınlaştırmakta hem de uzaklaştırmaktadır (Bauman ve Lyon, 2013: 45).

3. SOSYAL MEDYA, ÖZGÜRLÜK VE DEMOKRASİ

Bauman, insanlık tarihinin en büyük değişimlerinden biri olan sosyal medyanın yükselişini mercek altına alır. Bauman, “insanların topluma ait olduğu” günlerin uzakta kaldığını, bunun yerini “halka ait bir toplumun” aldığını ifade eder. İlk bakışta anlamsız gelen bu sözcük oyunu, “insanlara ait bir toplum ile toplumda olan insanlar arasındaki en büyük fark nedir?” sorusunu akla getirir. Bauman, topluma mensup olmaları halinde, insanların anlamaya çalışacakları hatta adapte olmaya çalıştıkları farklı fikirlere açık olduklarını -ya da açık olmaları gerektiğini- belirtir. Buna karşın, insanlar topluluklarını “kontrol” ederken ya da “kendi” topluluklarını sahiplendikleri zaman, dar görüşlülük ortaya çıkar ve sonunda hoşgörüsüzlük hüküm sürer.

Bauman, çoğu insanın, sosyal medyayı yeni düşüncüyü benimsemek için değil, “duydıkları tek sesin kendi seslerinin yankıları olduğu bir rahatlık bölgesi olacak şekilde” kullandıklarını ve gördükleri tek şeyin de kendi yüzlerinin yansımaları olduğunu belirtir. Şüphesiz büyük bir potansiyel faydası olsa da Bauman’a göre, sosyal medya bir tuzak olabilir. “Tuzak”, bizim kesinlikle doğru olduğumuz; diğerlerinin ise, kesinlikle yanlış olduğu düşüncesiyle yaşamaktır. “Tuzak”, karşıt düşünceleri engelleyen görünmeyen duvarlar yaratır. Bu tuzak içinde, doğru olduğuna inandığımız şey, sınır olmadan çoğaltılmaktadır.

Bauman’ın görüşü, sosyal medyanın güçlenmenin etkili bir aracı olduğuna dair genel varsayım karşısında hızla ilerler. Bu inanç, sosyal medyayı, politik ve ideolojik bir savaş alanı haline getirmiştir. Aktivistler, propagandacılar, yayıncılar ve savunucular, başka yerlerde tanıtmak için daha uzun sürecek fikirlerini yaymak için çevrimiçi ortamda buluşmaktadırlar. Bu fenomenin yararı olmakla birlikte, ciddi dezavantajları da bulunmaktadır.

“Yetkilendirilmiş” hissetmek bir şeydir, ancak fikir alanımızı “kontrol” etmek başka bir şeydir. Sosyal medya, dilediğimiz kadar arkadaş eklememizi ve onları isteyerek silmemizi sağlıyor. Gerçek yaşam da aşağı yukarı buna benzer, ancak çevrimiçi yaşamımızda biz daha güçlüyüz. Önce “sıkıntılardan” kurtulmak için ayartılma başlar; ancak zamanla bu tutum, kim olduğumuza dair mutlak kontrol dürtüsüne dönüşür.

Benzer görüşlü insanlar arasında yaşamak, insan doğasıdır. Demokrasi, bu davranışın olumsuz etkilerini düzeltmek için icat edilmiştir. Sosyal medya, demokrasi için büyük bir güç olarak karşımıza çıkarken Bauman, kullanıcı alışkanlıkları önemli ölçüde değişmedikçe böyle asil bir amaca ulaşamayacağına dikkat çeker (Taptim, 2016).

Bauman, günümüzde gerçekleşmekte olanın; liderlerin yalnızca yozlaşmış ya da aptal değil, ama beceriksiz olduğu inancı doğrultusunda “*demokrasi krizi*”, güvenin çöküşü olarak tanımlanabileceğini ifade eder. Eylem, bir şeyler yapabilmek için güç gerektirir ve insanların, yapılması gereken şeylere karar verme yeteneği olan politikaya gereksinimi vardır. Ancak iktidar ve siyaset arasındaki ulus

devletin elindeki birliktelik sona ermiştir. Gücün küreselleşmesine rağmen, siyaset hala yereldir. Politikalar, kendi bindikleri dalı kesmişlerdir. Verilen sözler tutulmadığı için, insanlar artık demokratik sisteme inanmamaktadır. Bu durum, göç kriziyle de kendini göstermektedir: Bu, küresel bir olgudur ancak yine de olaya dar görüşlülükle bakılmaktadır. Bauman, demokratik kurumların karşılıklı bağımlılık durumlarıyla baş etmek için tasarlanmadığını; mevcut demokrasi krizinin, demokratik kurumların krizi olduğunu dile getirmektedir.

Bauman'a göre, özgürlük ve güvenlik birbiriyle uyumu zor olan iki değerdir. Daha fazla güvenlik istendiğinde, belirli bir özgürlükten vazgeçilmeli; daha fazla özgürlük istendiğinde, güvenlik isteği bırakılmalıdır. Bu ikilem sonsuza kadar sürecektir. Kırk yıl önce özgürlüğün zafer kazandığına inanılmış ve tüketimciliğin savurganlığına başlanmıştı. Para borçlanarak her şey mümkün görünüyordu: Arabalar, evler vb. alınır, daha sonra bunun karşılığında borçlar ödenirdi. 2008 kriziyle krediler ödenemediğinde, bu tatlı rüya son bulmuştu. Bu durumu izleyen toplumsal çöküş, özellikle orta sınıfları zor durumda bırakarak, onları kaldıkları yerde tehlikeli bir duruma sürükledi: şirketlerin birleşmeleri, iş belirsizliği, kredi borçlarının ödeme belirsizliği insanları yok oluşa sürüklüyordu. Çatışma, artık sınıflar arasında değil, her kişi ve toplum arasında olmaktadır. Bu yalnızca güvenlik eksikliği değil, özgürlük eksikliğidir (Querol, 2016).

3.1. Yeni Medya Çağında Kamusal Değerlerin Dönüm Noktası

Kamu değeri, bir kuruluşun topluma katkıda bulunduğu değeri tanımlar. Kamu değerleri şu noktalarda örnek oluşturan ve uzlaşım sağlayan değerlerdir (Bozeman, 2007):

- Hak, menfaat ve vatandaşların hakkı olması (ve olmaması) gereken ayrıcalıklar;
- Vatandaşların topluma, devlete ve birbirlerine karşı yükümlülükleri;
- Hükümetlerin ve politikaların dayandığı ilkeler.

Kamu değeri, halk için değerdir. Toplum için değer; bireylerin, grupların ve toplumun temel gereksinimlerinin toplumu ilgilendiren ilişkilerden nasıl etkilendiğiyle ilgili değerlendirmelerin bir sonucudur. Bu durumda, kamusal değer de, halktan gelen değerdir, yani halkın deneyiminden "süzülmüştür". Kamu, toplumun vazgeçilmez bir kullanıma hazır kurgusudur. Birey ve toplum arasındaki ilişkinin kalitesi hakkında paylaşılan deneyim üzerindeki herhangi bir etki, kamu değeri yaratma olarak tanımlanabilir. Kamu değeri yaratma; birey ve toplum arasındaki ilişkilerde yer almakta, bireysellikte bulunmakta, temel gereksinimlere karşı öznel değerlendirmelerden oluşmakta, duygusal-motivasyonel devletler tarafından harekete geçirilmekte ve gerçekleştirilmekte, yoğun deneyim uygulamalarında üretilip çoğaltılmaktadır (Meynhardt, 2009).

Herhangi bir eylemin doğru ya da yanlış olduğu yargısı, ancak etik bir ilke ya da değer kavramıyla belirlenebilir. Bir bütün olarak sosyal eylemlerin önemini belirten ve temellendiren etik, insanın sosyal eylemlerinden biri olan siyasal eylemi de kapsamaktadır. İnsan yaşamı; iktisadi, siyasal, dinsel vb. çok farklı sosyal düzlemlerde sürdürülse de, tek başına her davranış ve tutum, insanın karakter bütününe bir ifadesi olarak ortaya konur. Bu açıdan etik, tüm sosyal düzlemlerin ötesine geçer ve insanı, bir öz bilinç bütünü olarak ele alır (MacIver, 1909: 78). Bu anlamda siyaset, insan yaşamının yalnızca bir boyutuyla ilgiliyken; etik, onu da kapsayan bir bütünü ifade eder. Ayrıca siyaset bilimi, sosyoloji, iktisat gibi bilim dalları, bireyin bütünsellik ve somutluk arz eden sosyal yaşamının yalnızca belli bir bölümünü soyutlama-yalıtma becerisiyle betimleyici bir tarzda ele alırken, felsefenin alt dalı olan etik, tutumları ve eylemleri somut bir düzlemde felsefi olarak, düzgüsel (normatif) bir tarzda sorgular. Bu bağlamda, etik ve siyasal değerlerin modern zamanlardaki ilişkisi, iki açıdan önemli tartışma konusudur. Bunlardan birincisi siyaset-ahlak ilişkisi, ikincisi de modern zamanlarda deneyimlenen etik çıkmazlarıdır (Bayram, 2008: 16).

Etiğe uygun boşluğu gidermek için ortaya konan çözüm çabalarının yararsız girişimler olduğu açıktır. Çünkü her çözüm önerisi, sorunu aşırı idealleştirmeler ve indirgemeler çerçevesinde ele almaktadır. Oysa iktidar siyasetinin egemen olduğu, değerlerin çoğullaştığı, özgürlük ile maddi durumun özdeşleştiği, 'güçlünün haklı' olduğu, anlam haritalarını yitirmiş, olası bir etiğin ortadan kalktığı, büyümesi bozulmuş, merkezi değerlerin yitirildiği, insanın Tanrı olduğu modern zamanlarda, etiğe uygunluk ya da haklılık iddiası boştur. Ancak "kötünün iyisi" arayışını karşılayabilecek seçmeci bir takım çözüm önerilerinden söz edilebilir. Bunlar da seçmeci olduğundan, ilişkili tüm girişimler durumsal olacaktır. Her geçen gün daha da görece duruma gelen etiğe uygun yapılanmalarla beraber, politik alanda etiğe uygun zemin yokluğundan sıkıntılı, salt akla dayalı haklılaştırmalar ön plana çıkacaktır. Etik, politik arenada yasallığın karşılanması için kullanılacak bir araç olacaktır. Bu açıdan,

günümüz toplumsal yapısında, önsel toplumsal uzlaş ve yerleşik kurallar ortadan kalktığı için, artık etik otoritenin işlerliğinin kalmadığını belirtir. Otoritenin dayandığı önsel uzlaş çöktüğünde de, temel alınacak etik ilkeler kalmaz ve her şey insan tercihi ile arzuları çerçevesinde göreceli olma niteliği kazanır (McIntyre, 1967: 53). Tüm bu gelişmeleri, modernliğin aşılabilir çelişkisi olarak saptamaktadır (Bauman, 1998: 15).

Toplumsal değişim, sadece herhangi bir toplumun temel bir gerçeği değildir; ayrıca, varoluş anlayışımızın altında yeni değerlerin kabulüne yönelik bir eğilim yaratır (Lee, 2005: 66). Bauman'a göre, "geçicilik, değer tablosunun üstündeki sürekliliği değiştirmiştir. Bugün değer verilen şey, hareket halindeyken hafif ve kısa sürede seyahat etmektir. Güç, sorumlulukların kaçılacağı hızla ölçülür. Kim hızlanırsa kazanır; kim durursa kaybeder" (Bauman ve Tester, 2001: 95). Geçiciliğin, yenilik ile saplantıya karşı yerleşik bir değeri vardır. Geçici bir ortam, sürekli olarak takdir edilen, sahip olunan ve tüketilen yeni nesnelere üreten bir ortamdır. Her şeyin hızla ciroya bağlanmasını sağlar. Çılgın tüketimciliğin etiği, bu tür bir bağlılıktan kaynaklanır. Bauman (1998), şu görüşü ileri sürer: "İdeal olarak; hiçbir şey, tüketici tarafından sıkıca benimsenmemelidir; ölüm bizi yok edene dek hiçbir taahhütte bulunmamalıdır; tamamen memnun olarak, hiçbir şeye gereksinim duyulmamalıdır". Geçici aşırılık durumunda yaşanan özgürlük duygusu, 'tüketici seçiminin bolluğu' olarak çevrilebilir (Bauman, 2000: 89).

Bauman, çağdaş kentsel yaşam deneyimine atıfta bulunarak, oldukça genel gözlemleri ve önerileri örneklemeye çalışır. Sonuçta çoğu insan, yaşamını kentlerde geçirmektedir. İnsanlık, çok hızlı kentleşmekte ya da kent yaşam biçiminin etkisi altına girmektedir. İnsanlığın yarısından fazlasının bugün yaşadığı, yaşamlarının çoğunu harcadığı kentler, karmaşık ve kontrolsüz küreselleşme süreçlerinin sonuçlarının birleştiği yerlerdir. Bu sonuçlardan üçü, çağdaş yaşamı işaretleyen güvensizlik koşullarını şekillendirmede özellikle önemlidir (Bauman, 2004):

- İlk olarak, küresel olarak üretilen sorunlar arasındaki kentlerimizin çöplük gerekçeleridir: suyun ya da havanın kirlenmesi, gezegenin ısınması, bunlar küresel ürünler ve küreselleşme sürecinin kaotik doğasının yan etkileridir. Ancak belediye yetkilileri ve kent sakinleri, nefes almak için hava ve içmek için sudan endişelenirler ve iklim değişikliklerinden kaynaklanan tehlikelere karşı kentin yaşam koşullarını savunurlar. Ancak dünyanın dört bir yanındaki insanların kitlesel göçü, evsiz ekonomik göçmenlerin sayısı arttırmakta bu durum ise sığınmacılar, mülteciler, aynı zamanda küreselleşen süreçlerin birer ürünüdür; hepsi katlanılabilir yaşam koşulları arayışı içinde kentin içine giriyor ve bu koşulları sağlamak, kentin ve sakinlerinin omuzlarına düşen bir görev haline geliyor.
- İkincisi, kentler; özgürlüğün ve güvenlik gibi yaşamın vazgeçilmez değerlerinin bulunduğu, mücadele ettiği ve uzlaşma arayışında olduğu ana savaş alanına dönüşen ortamlar olmaktadır.
- Üçüncüsü, günümüzde kentler; küresel sorunlara yönelik yerel çözümlerin arandığı, tasarlandığı, denendiği ve test edileceği ana laboratuvarlara dönüşmektedir. Bununla birlikte, kent, küresel konuları tam olarak nerede ele alınacağı ile karşı karşıya gelmek, bunlarla mücadele etmek ve çözmek için büyük ölçüde yardımcı olabilecek beceri, sanat, yetenek ve alışkanlıkların aynı anda edinilmesine elverişli çevreyi (küresel sahne) sunmaktadır. Kentler, insanların barış içinde birlikte yaşamasının, kültürler arası diyalogun ve anlayışın yollarının ve araçlarının geliştirildiği laboratuvarlardır.

Şehirler her zaman yabancılarla birlikte yaşayan yerlerdir. Aslında kentin tanımı; yabancıların kendi farklılıklarını korurken diğerleriyle kalıcı olarak birlikte yaşadığı yerdir. Evden işyerine, dükkâna ya da sinemaya her gidildiğinde yabancılarla dolu yüzlerce insanlarla tanışılır. Bu nedenle kent yaşamı daima çelişkili duygular uyandırmıştır. Bir çelişki, 'proteofili' ve 'proteofobi' arasında ya da 'mixofilia' ve 'mixophobia' arasındadır.

'Proteofiliya' ve 'proteofobi' sözcükleri, Yunan mitolojisinde deniz tanrısı Poseidon ile Phenike'nin oğlu olan Proteus'tan türetilmiştir. Proteus; hızlı, sert, radikal değişimin simgesi haline gelmiştir. "Proteofil" terimi; sevgi, arzu ve değişimin zevklerinden söz etmektedir. Kentler bu tür çeşitlilik, sürekli değişim, macera fırsatı sunar ve bu şehre her zaman manyetik çekicilik katar.

Mixofili ve mixofobia için de benzer şeyler söylenebilir. Yabancılarla karşılaşmak zevkli, heyecan verici ve son derece eğlencelidir. Birçok insan bar, diskotek, restoran ve diğer halka açık yerlere gider. Farklı olan ve farklı davranan insanlar görürler. İlginç deneyimler yaşarlar ve bu vesileyle bir şeyler öğrenirler. Diğer yandan yabancılarla çevrili olmak, üzücü ve hatta korkutucu bir deneyim

olabilmektedir. Birçok kişi, kendilerini aniden garip yüzlerle çevrili bir kalabalıkta bulduklarında korkutucu anlar yaşayabilirler.

Mixophilia / mixophobia, proteophilia / proteophobia sözcük çiftleri, iki kamusal değer temelinin oluşturur: Özgürlük ve güvenlik. Özgürlük ve güvenlik değerleri, eksiksiz, anlamlı ve nispeten mutlu bir insan yaşamı için önemlidir. Ancak sorun, birbirlerine gereksinim duymalarına rağmen birbirleriyle uzlaşmak ve denge kurmak için çoğunlukla birbirleriyle çatışmaya girmeleridir. Yetmiş yıl önce, "Uygarlık ve Hoşnutsuzlukları / Civilisation and its Discontents" adlı kitabında Sigmund Freud, zamanının uygar halkının mutsuzluğunu, daha fazla güvenlik uğruna seçtikleri seçim özgürlüğüne çok fazla teslim oldukları gerçeğini dile getirmiştir. Sigmund Freud kitabını günümüzde yazmış olsaydı, büyük olasılıkla özgürlük ve güvenlik arasındaki çatışmayı yeniden dile getirirdi; ancak, mutsuzluğun nedenlerini tersine çevirirdi ve çağdaş erkeklerin ve kadınların mutsuzluğunun, daha fazla özgürlük uğruna güvenliklerini çok fazla teslim etmelerinden kaynaklandığını söylerdi. Bu iki değerden birine ağırlık verildiğinde, diğerinin eksikliği hissedilir. Kentler, insanların iki değer arasında doğru denge kurmaya çalıştıkları topraklardır (Bauman, 2004).

4. SONUÇ

Fransız düşünür Rousseau'ya göre ilkel toplum, insanların birbirini sömürmediği, gösteriş ve eşitsizliğin insanın iyi niteliklerini bozmadığı bir özgürlük ve eşitlik toplumdur (Rousseau, 1997). Könlü radikal mistik Suso'nun 1330'daki kurgusu da dolaylanmamış özgün bir yaşama duyulan özlemi yansıtmaktadır: "Nereden geldin sen?" Suso'ya görünen "Hiçbir yerden geliyorum" diye cevap verir. "Söyle bana, nesin sen?" "Ben yokum." "Ne istiyorsun?" "Ben istemem." "Bu bir mucize! Söyle bana, adın ne?" "Bana İsimsiz Vahşilik derler." "Senin anlayışın nereye varır?" "Dizginsiz bir özgürlüğe." "Söyle bana, dizginsiz özgürlük dediğin nedir?" "Bir insanın geriye ve ileriye bakmaksızın ve kendisi ile Tanrı arasında herhangi bir ayırım yapmaksızın geçici heveslerine göre yaşamasıdır ... " (Cohn, 1957: 186).

Önceki dönemlerin akışkan modern zamanlar ve yeni özgürlüklerle ilgili coşkusunun yerini karışıklık ve belirsizlik almış, artık insanların önünde kontrol mü yoksa kaos mu sorusu belirmiştir. Bu karmaşa içinde insanlar şaşırılmış, strese girmiş, tutarlı bir şey bulma arayışına girmiştir. Değişiklik ve kararsızlıklar kaygıları alevlendirmekte, terör saldırıları, büyük ölçekli doğal felaketler, salgın hastalıklar vb. haberler manşetlerde sürekli yer almaktadır. Bu ortamda tüketim, dünyanın en popüler kitlesel katılımlı sporlarından biri haline gelmiştir. İnsanlardaki şaşkınlık duygusu, yalnızca tüm bu teknolojik ilerleme ve ekonomik çalkantılardan değil, aynı zamanda onların kimlikleri ve dünyadaki yerlerinin ne olduğu konusundaki algılamalarındaki değişiklikten de kaynaklanmaktadır. Gelenen noktada eski kesinlikler çökmüş, yerini belirsizlikler almıştır (Salzman ve Matathia, 2007: 15).

Bauman, kimlik sorununun, birlikte doğduğunuz bir şey olmaktan çıkıp bir görev durumuna geldiğini, insanların artık kendi topluluklarını oluşturmak zorunda olduğunu belirtir. Ancak, topluluklar oluşturulmazlar; ya bir topluluğa sahipsinizdir ya da değilsinizdir. Sosyal ağlar bu topluluğu barındıracak bir alan oluşturabilmektedirler. Topluluk ile ağ arasındaki fark, bireyin bir topluluğa ait olurken ağın bireye ait olması ile ilgilidir. Birey, bu ortamda her şeyi kendisinin denetlediğini düşünür, arkadaş seçiminde özgür olur. İlişkili olunan önemli insanların denetimi söz konusudur. İnsanlar, sonuçta yalnızlık ve terkedilme korkuları olmaksızın kendilerini biraz daha iyi hissederler. Sanal ortamda ilişkileri ekleyip, çıkarmak kolay olsa da gerçek dünyada ilişkileri idare etmek büyük bir beceri gerektirmektedir. Sosyal medya insanlara diyalog kurmayı öğretmez, çünkü burada tartışmalardan kaçınmak çok kolaydır. Çoğu insan, sosyal medyayı, bir araya gelmek, ufuklarını daha da genişletmek için değil yalnızca kendi yüzlerinin yansımalarını, kendi seslerinin yankılanmasını duydukları rahat bir alan açmak için kullanmaktadır. Bauman, sosyal medyanın haz sağladığı için çok faydalı ama aynı zamanda bir tuzak olduğunu ifade eder. Çünkü özgürlük, kaçmak değil sorunlarla yüzleşmek ve sorumluluk almaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, N.O. (2013). "Özgürlük Alanı Olarak Sunulan Sosyal Medya ve Taksim Gezi Parkı Eylemleri", Akdeniz İletişim – Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 20: 202-217.
- Bauman, Z. & Lyon, D. (2013). Akışkan Gözetim. (Çev., Elçin Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bauman, Z. & May, T. (2001). Thinking Sociologically. 2nd Edition, Blackwell, Oxford.
- Bauman, Z. & Tester, K. (2001). Conversations with Zygmunt Bauman, Polity Press, Cambridge.

- Bauman, Z. (1989). *Modernity and the Holocaust*, Polity Press, Cambridge.
- Bauman, Z. (1998). *Postmodern Etik*. (Çev., A. Türker), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bauman, Z. (2000). *Liquid Modernity*, Polity Press, Cambridge.
- Bauman, Z. (2001). *Parçalanmış Hayat-Postmodern Ahlâk Denemeleri*. (Çev., İ. Türkmen), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bauman, Z. (2003). *Liquid Love: On the Frailty of Human Bonds*. Polity Press, Cambridge.
- Bauman, Z. (2004). *New Frontiers and Universal Values*, Transcribed from the lecture given at the cycle on "Borders. Centre of Contemporary Culture of Barcelona, <http://www.publicspace.org/en/text-library/eng/a025-new-frontiers-and-universal-values> Erişim tarihi: 23.04.2017
- Bauman, Z. (2011). *Modernite, Postmodernite ve Etik*. (Çev., A. Yıldız, Cantell & Pedersen ile söyleşi), *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, (3. Baskı), 6(19), Doğu Batı Yay, Ankara.
- Bauman, Z. (2015). *Özgürlük*. (Çev., K. Eren), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bayram, A.K. (2008). "Modern Zamanlarda Etik ve Siyasal Değerler", *Dem Dergi*, 2(5), 16-23.
- Beilharz, P. (2000). *Zygmunt Bauman: Dialectic of Modernity*, Sage, London.
- Berman, M. (2016). *Katı Olan Herşey Buharlaşıyor*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Best, S. & Kellner, D. (1998). *Postmodern Teori*, (Çev., Mustafa Küçük), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bozeman, B. (2007). *Public Values and Public Interest: Counterbalancing Economic Individualism*. Washington, D.C, Georgetown University Press.
- Cohn, N. (1957). *The Pursuit of the Millennium*. NJ, Fairlawn.
- Dönmez, İ.H. (2016). "Görülüyorum Öyleyse Varım' Çağında Yaşamak!" *TRT Akademi*, 1(2), 782-785.
- Foucault, M. (2001). *Hapishanenin Doğuşu*. (Çev., Mehmet Ali Kılıçbay), İmge Yayınları, Ankara.
- Jacobsen, M.H. (2016). *The Sociology of Zygmunt Bauman: Challenges and Critique*, Routledge, New York.
- Kahraman, F. (2016). "Zygmunt Bauman'da Toplum ve Toplumsal Düzen Kavramsallaştırması, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(2), 386-395.
- Kaplan, K. & Ertürk E. (2012). "Dijital Çağ ve Bireyin İdeolojik Aygıtları", *The Turkish Online Journal of Design*, 2(4), 7-12.
- Komito, L. & Bates, J. (2009). "Virtually Local: Social Media and Community Among Polish Nationals in Dublin", *Aslib Proceedings*, 61(3), 232-244.
- Lee, R.L.M. (2005). "Bauman, Liquid Modernity and Dilemmas of Development", *Thesis Eleven*, Number 83, 61-77.
- MacIver, R.M. (1909). *Ethics and Politics*. *International Journal of Ethics*, 20(1), 72-86.
- Mayfield, A. (2010). *What is Social Media*. http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/jfq/mayfield_strat_for_soc_media.pdf Erişim tarihi: 23.04.2017
- McIntyre, A. (1967). *Secularization and Moral Change*, Oxford University Press, Oxford.
- Meynhardt, T. (2009). "Public Value Inside: What is Public Value Creation?" *International Journal of Public Administration*, 32 (3-4), 192-219.
- Nakilcioğlu, İ. H. (2007). "İletişimden Bilişime: İnternet Kültüründen Kesitler", *Dumlupınar Üniversitesi Akademik Bilişim Konferansı*, 1-10.
- Querol, R. De. (2016). *Interview - Zygmunt Bauman: "Social Media are a Trap"*. http://elpais.com/elpais/2016/01/19/inenglish/1453208692_424660.html Oxford:
- Rousseau, J. J. (1997). *İlimler ve Sanatlar Hakkında Nutuk*. (Çev., S. Eyüboğlu), MEB Yayınları, İstanbul.

- Salzman, M. & Matathia, I. (2007). *Sırada Ne Var?*, MediaCat Yayınları, İstanbul.
- Solis, B. (2010). *The Essential Guide to Social Media*. <http://www.briansolis.com/2008/06/essential-guide-to-social-media-free/> Erişim tarihi: 20.05.2017
- Taptim, T. (2016). The 'Wall-Less' Trap of Social Media /, *The Nation Multimedia*. <http://www.nationmultimedia.com/news/opinion/tulsathit/30278915> Erişim tarihi: 26.07.2017
- Tester, K. (2004). *The Social Thought of Zygmunt Bauman*, Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Toruk, İ. (2005). "Üniversite Gençliğinin Medya Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Analiz", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 475- 488.
- Vural, Z. B. A. & Bat, M. (2010). "Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma", *Journal of Yasar University*, 20(5), 3348-3382.